

การศึกษา

ตะพุ่น

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ เล่าถึง ตะพุ่น ว่าเป็นคำโบราณ หมายถึง คนที่ต้องพระราชอาญาลักษณะหนึ่ง เป็นนักโทษเกี่ยวหญ้าให้ช้างหลวงหรือม้าหลวง กิน และยังหมายถึงชื่อกรมหนึ่งในสมัยโบราณ มีหน้าที่เกี่ยวหญ้าส่งให้ช้างหลวงหรือม้าหลวง กิน

คณะบรรณาธิการจัดทำสารานุกรม ประวัติศาสตร์ไทย สำนักงานราชบัณฑิตยสภา อธิบายถึงตะพุ่นเพิ่มเติมว่า ตะพุ่น เป็นคำเรียกไพร่หลวงที่ถูกเกณฑ์แรงงานเข้ารับราชการ ในกรมตะพุ่นและเรียกผู้ต้องหว่าเป็นกบฏ ผู้ประพฤติดกคุณชนเข็ยรบาล หรือผู้ละเมิดกฎหมายอาญาหลวง แล้วถูกตัดสินลงโทษให้เอาตัวลงหญ้าช้าง ทำหน้าที่เกี่ยวหญ้าเลี้ยงช้างหลวงม้าหลวงในพระราชวัง บางครั้งเรียกว่า ตะพุ่นหญ้าช้าง ตะพุ่นหญ้าม้า หรือเรียกสั้น ๆ เป็นที่เข้าใจกันว่า หญ้าช้าง หรือหญ้า

ในยามปกติ ไพร่หมู่ตะพุ่นจะถูกเกณฑ์แรงงานเข้ารับราชการเกี่ยวหญ้าเลี้ยงช้างหลวงม้าหลวงตามกำหนดเวลา คือ ปีละ ๖ เดือนในสมัยอยุธยา และปีละ ๔ เดือน และ ๓ เดือน ตามลำดับในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น หากไม่ต้องการถูกเกณฑ์ไปใช้แรงงานเกี่ยวหญ้าเลี้ยงช้างม้า ก็สามารถเสียเงินค่าแรงแทนเกณฑ์ที่เรียกว่า เงินค่าราชการ ในอัตราต่าง ๆ ได้ ส่วนบรรดานักโทษที่ถูกตัดสินลงโทษให้เอาตัวลงหญ้าช้าง สาเหตุมาจากการเป็นกบฏ ประพฤติผิดกคุณชนเข็ยรบาล และละเมิดพระราชโองการ พระราชบัญญัติ พระราชเสาวนีย์ ซึ่งจัดเป็นโทษอาญาหลวง ในกคุณชนเข็ยรบาล มีการระบุโทษของผู้ประพฤติดกคุณชนเข็ยรบาลไว้หลายกรณี เช่น ไม่ตั้งใจทำศึก โด่เถียงขุนคาบ ตีนายประต้วงขันใน พุคจาจับมือถือบ่าสาวใช้ฝ้ายในแล้วผู้หญิงร้องแรกต่อสู๊ ชาวกำนัลเป็นชู้กัน มีโทษเอาตัวลงหญ้าช้าง หลังจากการปฏิรูปการปกครองครั้งใหญ่ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิรูประบบกฎหมายและการศาล กับการยกเลิกระบบไพร่ทำให้ต้องยกเลิกการลงโทษให้ทำหน้าที่เกี่ยวหญ้าเลี้ยงช้างหลวงม้าหลวงและการเกณฑ์แรงงานไพร่ไปด้วยหน้าที่เกี่ยวหญ้าเลี้ยงช้างหลวงม้าหลวงต่อมากรมอบหมายให้เจ้าพนักงานประจำกรมช้างต้นกรมม้าต้น ซึ่งมีหน้าที่ดูแลช้างหลวงม้าหลวงรับผิดชอบ.